

illetve az annak ajtajához vezető lejáratot. Letisztítottuk az É-i fal tetején megmaradt gyilokjáró járószintjét is. A bástya – ahogy azt már korábban megállapítottuk – csak a 17. században épült.

Nagyobb területen letisztítottuk a hegyoldalt a bástya É-i előterében.

A leletanyag a korábbiakhoz képest szerénynek mondható, ennek oka az, hogy idén döntően az omladék felső részén dolgoztunk. Az előkerült leletek döntően a 17. századból származnak, legnagyobb részük kályhacsempe, dísz- és használati kerámia. Továbbra is kerülnek elő bokálytöredékek.

SIMON ZOLTÁN

225. Répceszentgyörgy, Cigányháza-dűlő

(Vas megye) Ró

2001. szeptember 22-én a Cigányháza-dűlőben szántás közben került elő egy nagyméretű szarkofág, amelyet helyi lakos talált és jelentett a Savaria Múzeumnak. A leletmentés során további szarkofág is előkerült.

A két NyDNy–KÉK tájolású szarkofágot egyazon sírgödörbe helyezték. A szarkofágok fedőlapja az egykori járószint felett helyezkedett el. A sírgödör DK-i sarkából kerültek elő egy szürke házikerámia (kancsó) töredékei. Mivel Savariából házikerámia-tipokronológia még nem áll rendelkezésre, a kancsó kora meglehetősen bizonytalan. Az eddig ismert leletek alapján formája inkább a késői (Kr. u. 3. vagy esetleg 4. századi) típusokhoz áll közelebb.

Az I. szarkofág sírládája egyik (tájolás szerint D-i) hosszanti oldalán szépen megmunkált 150 cm hosszú feliratos mezőt alakítottak ki, amelyre azonban nem vés-tek feliratot. A háztető formájú fedőlap négy sarkát akroterionok díszítik, egyik oldalára pedig cserépmintázatot faragtak. A szarkofágba három halottat temettek, egy 53–57 éves férfit, egy 21–25 éves nőt és 10–14 éves gyermeket. A csontokon megfigyelt égésnyomkból valószínűsíthető, hogy mindhárman tűzvészben haltak meg. A szarkofágban három üvegtárgyat találtunk, egy hasáb alakú, széles szájú üvegpalackot (Isings Form. 62), egy alacsony, keskeny, hengeres testű üvegkorsót (Isings Form. 51/a) és egy kisméretű üvegurnát (Isings Form. 67).

A II. szarkofág egyszerű, díszítetlen sírládából és enyhén domború fedőlapból áll. Egy 21–25 éves férfit temettek a szarkofágba, mellékletet nem találtunk.

A temetkezéseken számos jel utalt arra, hogy a sírt egykor kirabolták. Mindkét szarkofágban a csontok szétszórtan helyezkedtek el, az I. szarkofág mellékletei összetörtek és szétszóródtak, a II. szarkofágban nem hagytak mellékletet. Az I. szarkofág fedele teljesen ép volt, ezért a rablás csak annak megemlése által történhetett. A II. szarkofág kifosztása klasszikus módon, a fedőlap sarkának bezúzásával történt.

A sírrablás egy időben történt, amit az is bizonyít, hogy a II. sírládából került elő az I. szarkofág női csont-

vázának jobb tibiája és ulnájának töredéke, valamint a gyermek ulnájának töredéke. A rablás minden bizonnyal még a római korban történt, amikor a szarkofágok a felszínen láthatóak voltak. A temetkezés és a rablás között el kellett telnie legalább néhány évtizednek, hiszen a csontok a rablás során teljesen szétszóródtak, nem lévén már tartása a vázaknak.

A temetkezések feltárása után további sírok előkerülését remélve a szarkofágok környékét kutatóárok-
kal vizsgáltuk meg, de eredménytelenül. A két szarkofágot ez alapján családi temetkezésként határoztuk meg, amely a közelben fekvő villagazdasághoz tartozhatott.

A Répceszentgyörgyön feltárt szarkofágok halottai jó módúak lehettek; ezt bizonyítja maga a temetkezés módja, és a mellékletek feltételezhető gazdagsága. Az I. szarkofágban talált üvegmellékletek alapján a temetkezés legkorábbi időpontjaként a Kr. u. 2. század jöhet számításba. Figyelembe véve a sírgödörben talált házikerámiát valamint a szarkofágok formáját, díszítését (díszítetlenségét) és a temetkezés rítusát, azok inkább későbbi, Kr. u. 3–4. századi datálást sejtetnek. Ez természetesen azt feltételeznél, hogy az üvegtárgyak hosszabb időn keresztül használatban voltak.

A feltárás során megőrzésre érdemes épületmaradvány, jelenség nem került elő. A feltárt területet visszatemettük. A leletek restaurálása, leltározása megtörtént, a feltárás eredményeit publikáltuk.⁶

Munkatársak: Kiss Gábor és Szilasi Attila Botond régésztechnikusok.

KISS PÉTER

226. Ricse, Vízmű

(Borsod-Abaúj-Zemplén megye) Ó

2001. március 12-én terepbejárást végeztünk a Sárospatak és Ricse között tervezett távközlési kábel nyomvonal mentén. A kábel közvetlenül a két települést összekötő út mentén halad, részben az út menti árok szélén, részben szántóföldön.

A Vízmű területén kis leletsűrűséggel és őskori leletekkel jelzett lelőhelyet regisztráltunk, amely 127 m hosszan nyúlt el a nyomvonalon.

Munkatársak: Hellebrandt Magdolna, S. Koós Judit, Lovász Emese, Patay Róbert, Bánfalvy Ferenc, Kozmáné Bányi Judit, Tóth Edina, Nagy S. József.

PUSZTAI TAMÁS

227. Rigyác, Csikény-dűlő

(Zala megye) R, Ró

A dűlő Ny-i szélében, a 75. számú lelőhelyen az M7 autópálya nyomvonalán 2001. október 1. és október

⁶ KISS PÉTER – SZILASI ATTILA BOTOND: Római szarkofágok Répceszentgyörgyről. Römische Sarkophage aus Répceszentgyörgy. Savaria 25/3 (2000–2001) 87–89.

20. között került sor a szondázó ásatásra. A lelőhely hossz tengelyében és azzal párhuzamosan, illetve arra merőlegesen húzott kutatóárkokkal a feltárási terület egészét átkutattuk. Mindössze két objektumot találtunk, benne néhány apró, kopott, római kori edénytöredékekkel.

A dűlő K-i felében a 76. számú lelőhely az épülő M7-es autópálya nyomvonalába esik. A feltárást 2001. október 1. és november 19. között végeztük el.

A teljes feltáráshoz kijelölt területen a terepbejárás során rögzített korszakok telepjelenségei kerültek felszínre. A térképen jelölt ásatási területből az idén 2100 m²-t tártunk fel.

A lelőhely egy lankás domboldalon van. A feltárást a domb tetejéről lefelé haladó 1,6 m széles kutatóárok-
kal kezdtük, ebben kerültek elő az első objektumok. Erre a dombtetőn merőlegesen is húztunk egy árkot, itt került elő az a rézkori gödör, amelyben Furchenstich kerámia volt. Miután a két kutatóárokba eső objektumrészletek bizonyították, hogy az egész domboldalon várhatóak telepjelenségek, úgy döntöttem, hogy ebben az ásatási szezonban a domb alján nyitok nagyobb, összefüggő felületet. Ezen a területen eddig kizárólag a római kor objektumai és leletei kerültek elő. Jellemüket tekintve: árok, gödör, cölöplyuk, tűzhely, kemence. A relatíve kis nyitott felület alapján településszerkezeti összefüggésekről még nem tudunk számot adni, mindösszesen annyi bizonyos, hogy egy falusias jellegű római kor település nyomára bukkantunk. A kerámiaanyag alapján (sok a seprű díszes fazék oldal- és peremtöredék) a 2. században éltek itt. Előkerült egy kisebb rostélyos edényégető kemence, ugyan szórványként, két római üveg pohár peremtöredéke is. A leletanyag a nagykanizsai Thúry György Múzeum Régészeti Gyűjteményébe került.

KVASSAY JUDIT – SZÁRAZ CSILLA

228. Sajógalgóc, Homok-rétek (Borsod-Abaúj-Zemplén megye) Á

2001. április 28-án és május 8-án végeztünk régészeti terepbejárást a Sajó északi partján, Sajógalgóc és Sajókaza között, a Sajó és a hegyek lába közötti síkon tervezett bányatelkeken. A vizsgált területet a kutatás időpontjában alig sarjadó búza fedte. A bányatelkek középpontjában, a Sajó síkjából alig kiemelkedő területen közepes felszíni leletsűrűséget mutató Árpád-kori felszíni leletekkel jelzett lelőhelyre bukkantunk. Kiterjedése 300×100 m, tengelyének iránya ÉNy-DK. A vizsgált terület keleti határát kavicsbányató jelzi. A régészeti lelőhely feltehetően ide is áthúzódott, mutatják ezt a tó nyugati partfalában talált régészeti leletek.

A terepbejárás részt vett Hellebrandt Magdolna, Lovász Emese régész, Bánfalvy Ferenc, Kozmáné Bányi Judit, Tóth Edina restaurátor.

PUSZTAI TAMÁS

229. Sajókaza, Református templom

(Borsod-Abaúj-Zemplén megye) Kő

A felújítás előtt álló műemléktemplom külső homlokzatainak falkutatását végeztük el. Ennek során két román kori, egy késő gótikus és egy késő barokk építési periódust különíthetünk el.

A templom legkorábbi periódusa a 12. század végén épült. E periódusból a jelenlegi hajó É-i és D-i falának K-i kétharmadát elfoglaló, téglából épült hajófalak maradtak meg, csaknem teljes magasságban. A három, félköríves záradéku, tölcseresen szűkülő hajóablak közül kettő teljes épségben került elő, míg a harmadikat később átalakították, így annak csak Ny-i kávája maradt meg. Az első periódusú hajófalak Ny-i szakaszán, mind az É-i, mind pedig a D-i oldalon előkerült egy-egy félköríves záradéku, tölcseresen szűkülő karzatablak is. A D-i hajófal felső részén olyan fűrészfogas téglapárkány került elő a homlokzat teljes hosszán, mely felett hármas fogrovatsor húzódott valaha. A hármas fogrovatsornak csupán a K-i vége maradt meg. Az É-i hajófal K-i szakaszán ugyancsak megmaradt egy fűrészfogas párkány rövid szakasza. Kuriózumszámba megy, hogy találtunk egy-egy fogrovatsort az É-i és a D-i hajófal alsó részén is, a járószint közvetlen közelében. A csak vékony, sárgásfehér vakolattal fedett templom nagy valószínűséggel a tatárjárás során sérült meg. Újjáépítésekor párkányait nem újították meg.

A templom második építési periódusa a 13. század második feléhez köthető. Ekkor a hajót Ny felé meghosszabbították, és a Ny-i homlokzat elé egy alul eredetileg nyitott tornyot emeltek. Ez az építkezés is téglával történt. A Ny-i bővítmény karzat céljaira szolgált. A déli homlokzaton előkerült három, félköríves záradéku, tölcseresen szűkülő ablak, alattuk pedig két, az egykori karzat alatti teret megvilágító, ugyancsak tölcseresen szűkülő körablak. (A Ny-i bővítmény É-i oldalán egy, a Ny-i homlokzaton pedig két félköríves záradéku ablak már korábban előkerült.)

E periódus homlokzatszobrászati elemei is hiánytalanul napvilágra kerültek. A D-i homlokzat felső részén két fogrovatsor között egy fűrészfogasor húzódik, míg az É-i oldalon ugyanebben a magasságban kettős fogrovatsort találtunk. A járószint közelében húzódó fogrovatsor ebben a periódusban is megtalálható.

A templom harmadik építési periódusában, mely a 16. század elejére tehető, új, polygonális záradéku, támpillérekkel erősített, bordás boltozattal fedett szentély épült. A szentély D-i és DK-i oldalán nagy, késő gótikus ablakok nyíltak, ezek körvonalai most előkerültek. Ugyanekkor a hajó D-i oldalára is két gótikus ablakot vágtak (ezek közül az egyik már ismert volt, a másik most került elő). Ebből a korból származik a már korábban megtalált reneszánsz sekrestyeajtó is.

Két kutatóárokmal meghatároztuk a szentély É-i oldalához csatlakozó, a 18. század közepén lebontott, egykor dongaboltozattal fedett sekrestye kiterjedését is. A sekrestyéhez Ny felől ossarium csatlakozott.